

V. I. LENINO VEIKALŲ CHRONOLOGINĖ BIBLIOGRAFIJA IR JOS PANAUDOJIMO GALIMYBĖS

2. ZAVECKIENE

Nemirtingos Lenino įdėjos tapo visų šalių darbo žmonių, kovojančių už šviesią ateitį, vėliava. Su didžiojo vado vardu susijusi visa mūsų šalies tautų didvyriškos kovos istorija už revoliucinį visuomenės pertvarkymą. Po TSKP XX suvažiavimo, kuris dar kartą pabrėžė Lenino genijaus ir jo idėjų jėgą, tarybiniai skaitytojai vis dažniau praktiškų patarimų ir atsakymų į juos jaudinančius klausimus pradėjo ieškoti Lenino darbuose. Todėl V. Lenino idėjinis palikimas, kuris sukauptas jo veikaluose, kalbose, leidžiamas sparčiais tempais ir dideliais tiražais.

Dar 1923 m. Komunistų partijos Centro Komitetas ryšium su V. Lenino instituto prie VKP(b) CK įkūrimu yra nurodęs, kad mes „neturime pamiršti, jog kiekviena mažutė popieriaus skiautelė, kur yra V. I. Lenino parašas ar pastaba, gali sudaryti didžiulį įnašą į pasaulinės revoliucijos vado asmenybės ir veiklos studijavimą ir padės išaiškinti uždavinius ir sunkumus, esančius tame kelyje, kuriuo mes einame V. I. Lenino vadovaujami“¹. Šis 1923 m. liepos 8 d. VKP(b) CK kreipimasis padarė pradžią sistemingam V. Lenino literatūrinio palikimo rinkimui ir publikavimui.

Vadovaudamasis partijos nurodymais, V. Lenino, o vėliau — Marksizmo-leninizmo institutas prie TSKP CK atliko milžinišką darbą šioje srityje. Instituto fonduose surinkta visas išlikęs Vladimiro Iljičiaus rankraštinis palikimas bei įvairūs leidiniai, išėję, Leninui gyvam esant, sudarytos Lenino darbų kartotekos. Remiantis institute sukaupta medžiaga, buvo išleista keletas V. Lenino Raštų leidimų. Pirmasis 20-ties tomų Raštų leidimas rusų kalba buvo pradėtas leisti 1920 ir baigtas 1926 metais. Antrasis ir trečiasis V. Lenino Raštų leidimas — 30 tomų — buvo pradėta leisti vienu metu 1925 m. pagal specialų 1924 metų sausio 26 d. II Visasąjunginio Tarybų suvažiavimo gedulo posėdžio nutarimą. Ketvirtą kartą Lenino Raštai pradėti leisti 1941 m. ir baigti 1950 m. Nuo 1924 m. leidžiami Lenino rinkiniai. Tai paruošiamoji medžiaga jo veikalams, susirašinėjimas, telegramos ir kitokia medžiaga, turinti svarbią reikšmę mokslinio tyrimo darbui. Šiuo metu yra išėję 36 V. Lenino rinkiniai.

Kartu buvo atliekamas nemažas darbas ir V. Lenino veikalų bibliografijos srityje. Galima paminėti nemažą bibliografijų, padedančių surasti Lenino veikalus. Jau 1926—1927 m. buvo sudaryta Lenino veikalų

¹ Cituojama pagal: *Leninas V. I. Raštai. T. 1, p. XIV.*

chronologinė bibliografija². Į ją įėjo V. Lenino veikalai, išspausdinti Raštų pirmajame leidime. Savo laiku ši bibliografija suvaidino teigiamą vaidmenį, nes čia greta nurodymų į Raštų pirmąjį leidimą buvo pateiktos pirmosios V. Lenino veikalų publikacijos ir kai kurie pakartotiniai leidimai. Tačiau šiuo metu toji bibliografija praktiškai sunkiai panaudojama, nes tiek pačioje bibliografijoje, tiek ir Lenino Raštų pirmajame leidime yra daug klaidų, jie nepilni, be to jie tapo bibliografinėmis retenybėmis. Tą patį galima pasakyti ir apie V. Lenino veikalų, įėjusių į Raštų antrąjį-trečiąjį leidimą, abėcėlinę rodyklę³. 1933 m. buvo išleista chronologinė rodyklė, kurioje užregistruoti darbai, įėję į Lenino rinkinių I—XX tomus⁴. Nuo to laiko išėjo dar 16 Lenino rinkinių. Jų medžiaga niekur neregistruota. Plačias panaudojimo galimybes turi abėcėlinė veikalų rodyklė, esanti Lenino Raštų ketvirtojo leidimo Informaciniame tome⁵. Tačiau joje atsispindi tik pagrindiniuose 35 tomuose išspausdinti Lenino veikalai. Papildomųjų tomų (o jų iš viso bus 8) medžiaga į abėcėlinę rodyklę neįtraukta. Tuo būdu, į aukščiau minėtas Lenino veikalų bibliografijas neįtraukta daug medžiagos, paskelbtos V. Lenino Raštuose ir Lenino rinkiniuose. Dar sunkiau surasti Lenino veikalus, įvairiomis progomis išspausdintus knygoje, žurnaluose bei laikraščiuose.

TSKP CK 1957 m. sausio 8 d. nutarimu pradėtas leisti V. Lenino Raštų pilnas (penktasis) 55 tomų leidimas. Tai bus pilniausias iš visų iki šiol buvusių V. Lenino Raštų leidimų. Į šį leidimą bus įtraukta daugiau kaip 3000 darbų. Tačiau, ir jį užbaigus⁶, nebus surinktas visas V. Lenino literatūrinis palikimas, nes jis sudaro daugiau kaip 10 000 darbų. Todėl suprantama, kad kai kuriuos V. Lenino darbus bei jų rankraščius surasti, nustatyti jų pirmąsias publikacijas, autorizuotus leidimus būdavo labai sunku. Šios aplinkybės ir paskatino sudaryti V. Lenino veikalų suvestinę bibliografiją.

Toks naudingas, ilgai lauktas leidinys yra „V. I. Lenino veikalų chronologinė rodyklė“⁷. Rodyklė buvo teigiamai įvertinta tarybinėje spaudoje⁸. Šiuo metu yra išėjusi tik pirmoji jos dalis. Jeigu pilname Raštų leidime bus 3000 darbų, tai jau šioje rodyklės dalyje užregistruota 4522 Lenino darbai, parašyti 1886—1917 m. vasario mėn. laikotarpiu, nurodytos svarbiausios jų publikacijos iki šių dienų.

Ruošiant rodyklę, buvo panaudota informacinis aparatas visiems keturiems V. Lenino Raštų leidimams ir Lenino rinkiniams, Marksizmo-leninizmo institute esančios kartotekos, Centrinio partijos archyvo Lenino dokumentų chronologinis katalogas, partijos suvažiavimų, konferencijų, Kominternio kongresų protokolai.

² Шнейерсон Б. С. Библиографический указатель к собранию сочинений Н. Ленина (В. Ульянова) [1893—1923 гг.] М.—Л., Гиз., 1926. 156 с.; Шнейерсон Б. С. Библиографический указатель к XX, дополнительному, тому Собрания сочинений Н. Ленина (В. Ульянова) [1895—1922 гг.] М.—Л., Гиз., 1927. 61 с.

³ Справочник ко II и III изданиям Сочинений В. И. Ленина. М., Партиздат. 1935. 559 с.

⁴ Указатель к Ленинским сборникам I—XX. М., Партиздат, 1933. 126 с.

⁵ Справочный том к 4 изданию Сочинений В. И. Ленина. Ч. 2. М., 1956. с. 3—128.

⁶ Tuo metu, kai buvo rašomas straipsnis, išleistas t. 35.

⁷ Хронологический указатель произведений В. И. Ленина. Книги, статьи, выступления, письма и другие документы 1886—1923. В 2-х ч. Ч. I. М., Госполитиздат, 1959. 702 с. (Ин-т марксизма-ленинизма при ЦК КПСС.)

⁸ Барчан Л. А., Кислик Д. С., Профимова Л. М. Хронологический указатель опубликованных произведений В. И. Ленина. — «Вопросы истории КПСС», 1960, № 4, с. 180—183; Сахаров Н. И. Летопись литературной деятельности В. И. Ленина. — «Сов. библиография», 1960, № 4, с. 81—87; Черемисина Н. М. Хронологический указатель публикаций произведений В. И. Ленина. — «История СССР», 1961, № 3, с. 174—177; Шарапов Ю. Путеводитель по ленинскому литературному наследству. — «Новый мир», 1960, № 3, с. 250—252.

Į rodyklę įtraukta visi kur nors išspausdinti darbai: knygos, brošiūros, pranešimai, kalbos, replikos, autobiografinio pobūdžio medžiaga (pareiškimai, prašymai). Čia registruojami taip pat oficialūs dokumentai (pvz., V. Lenino paruošti partinių organų nutarimai ir rezoliucijos), laiškai, parašyti kartu su N. Krupskaja bei jos rašyti Lenino pavedimu ir jo pasirašyti. Čia rasime užregistruotą ir įvairią paruošiamąją bei juodraštinę medžiagą V. Lenino veikalams (planus, konspektus, variantus, išrašus, pastabas, atžymėjimus knygoje), kuri reikšminga, studijuojant V. Lenino darbo metodą ir įvairių veikalų parašymo istoriją. Kaip rodo bibliografinio-informacinio darbo apskaitos dokumentai, bibliotekoms dažnai pateikiama užklausimų apie Lenino darbo stilių, apie jo darbą su knyga, atskirų knygų parašymo istoriją ir t. t. Visais tokiais klausimais bibliotekos šiuo metu gali nukreipti skaitytojus į šią bibliografiją.

Ruošiant bibliografiją, buvo išaiškinta naujų, anksčiau neužregistruotų dokumentų publikacijų. Pavyzdžiui, rezoliucijos projektas „Dėl proletariato uždavinių dabartiniu buržuazinės-demokratinės revoliucijos momentu“, Lenino pasiūlytos Latvijos krašto socialdemokratų II suvažiavimui (1907 m. gegužės mėn. — Nr. 2359⁹) iki šiol nebuvo žinomas. Pirmoji ir vienintelė šio dokumento publikacija, ruošiant chronologinę bibliografiją, surasta latvių socialdemokratiname laikraštyje „Ciņa“ (Ryga). Lenino pranešimas Latvijos krašto socialdemokratų IV suvažiavime ir kiti dokumentai buvo surasti latvių socialdemokratinio laikraščio „Strādnieks“ (Bostonas) 1915 m. priede (Nr. 3497). Rusų kalba pranešimas neišspausdintas. Laiško Viktorui Adleriui (ne vėliau kaip 1914 m. rugpiūčio 16 (29) d.) pirmoji ir vienintelė publikacija rasta laikraštyje „Arbeiter Zeitung“ (Viena) 1924 m. Nr. 110 (Nr. 3647).

Sudarant „V. I. Lenino veikalų chronologinę rodyklę“, buvo patikrinta eilės darbų autorystė, rasta naujos, ankstyvesnės už žinomas, pirmosios publikacijos, patikslintos parašymo datos, adresatai ir kt. (Nr. 26, 27, 2674 ir kt.). Į rodyklę įtraukta ir iki šiol nesurasti, bet iš įvairių kitų šaltinių žinomi išspausdinti Lenino darbai, pvz., rodyklėje užregistruota V. Lenino 1894 m. knygos „Kas yra „liaudies draugai“ ir kaip jie kariauja prieš socialdemokratų?“ pirmasis-trečiasis leidimai (Nr. 32). Antrasis, autorizuotas šio veikalo leidimas, kuris buvo išėjęs 1894 m. spalio—lapkričio mėn. Sankt-Peterburge, iki šiol nesurastas¹⁰. Rodyklėje jis nurodytas su atitinkama pastaba. Tačiau V. Lenino Raštų pilno (penktojo) leidimo tomų pabaigoje yra pateikta kur kas daugiau iki šiol nesurastų, bet žinomų, Lenino darbų. Didžioji jų dauguma niekur nebuvo spausdinta ir todėl rodyklėje neregistruojama. Yra darbų, antai straipsnis-nekrologas „Fridrichas Engelsas“, kurie rodyklėje nenurodyti, greičiausiai, dėl to, kad nežinomi jų leidimo duomenys¹¹. Pasitaiko darbų, kurie yra naujai surasti, jau išėjus chronologinei rodyklei. Jie įtraukti į Raštų pilną leidimą¹².

Medžiaga rodyklėje išdėstyta chronologine tvarka, pagal tai, kada ji buvo parašyta arba išspausdinta. Pagrindu imama data, kada veikalas pradėtas rašyti. Išimtis daroma tik dviem knygoms: „Kapitalizmo išsivystymas Rusijoje“ ir „Imperializmas, kaip aukščiausioji kapitalizmo

⁹ Numeris skliaustuose reiškia „V. I. Lenino veikalų chronologinės rodyklės“ pozicijas.

¹⁰ Ленин В. И. Полное собрание сочинений. Изд. 5-ое. Т. 1. М., Госполитиздат, 1958, с. 566.

¹¹ Ленин В. И. Полное собрание сочинений. Изд. 5-е. Т. 2. М., Госполитиздат, 1958, с. 562.

¹² Ленин В. И. Полное собрание сочинений. Изд. 5-е. Т. 23. М., Госполитиздат, 1961, с. 5—9, 96—99, 138—140 и др.

stadija“, kurios užregistruotos pagal užbaigimo datas. Chronologinis medžiagos išdėstymas bibliografijoje įgalina sužinoti, kaip Leninas atsiliepdavo į aktualiausius įvykius, ką jis parašė per dieną, mėnesį, metus, ikirevoliuciniu laikotarpiu ir t. t. Nė viena iki šiol išleista V. Lenino bibliografija ar biografinė kronika negali tuo atžvilgiu lygintis su chronologine rodykle. Pavyzdžiui, iš rodyklės sužinome, kad 1905 m. V. Leninas parašė 702 darbus (Nr. 1318—2019), o vien tik 1903 m. liepos 17 d. — 12 darbų (Nr. 773—784).

„V. I. Lenino veikalų chronologinėje rodyklėje“ nurodoma labai daug naudingų duomenų. Pirmoje vietoje pateiktas veikalo rankraščio aprašas, o po to — jo pirmosios publikacijos ir svarbiausių pakartotinių leidimų aprašai. Sudarytojai apie kiekvieną leidimą duoda pastabų, kuriose nurodo jo būdingiausias savybes: publikacijų pilnumą, atskirus netikslumus ankstesniuose leidimuose ir pan., anotacijų neduodama. Apie kiekvieną Lenino veikalą, kuris įtrauktas į rodyklę, pateikiamos tokios žinios:

1. Pavadinimas (antraštė ir paantraštė).
2. Data.
3. Parašymo vieta (ikirevoliucinio laikotarpio laiškamis ir telegramoms).
4. Archyvinė pažyma.
5. Pirmoji publikacija.
6. Autorizuoti leidimai.
7. Leidimai, išėję, Leninui gyvam esant (iki Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos).
8. Svarbiausi tarybinio laikotarpio pakartotiniai leidimai.

Išsamios žinios apie atskirų veikalų spausdinimą padeda skaitytojams surasti atsakymus į daugelį sudėtingų klausimų.

Veikalo antraštės ir datos duodamos pagal ketvirtąjį Raštų leidimą ir Lenino rinkinius. Tuo atveju, kai kuris nors Lenino veikalas šiuose leidiniuose nebuvo išspausdintas — pagal kitus mokslinius veikalus. Veikalai, neturintieji antraštės, pavadinti sudarytojų ir pažymėti žvaigždute (Nr. 1617—1626, 1630 ir kt.). Ateityje skelbiant šiuos veikalus, bus naudojamos tos pačios antraštės. Vieningos antraštės nustatymas — svarbus dalykas, nes iki šiol kai kurių antraščių nevienodumas klaidindavo skaitytojus.

Svarbus elementas — veikalo parašymo data. Sudarant rodyklę, datos buvo naujai patikrintos. Veikalų datos, nustatytos sudarant rodyklę, pažymėtos laužtiniuose skliaustuose (Nr. 2753—2755).

Archyvinėje pažymoje nurodoma žinios apie dokumento pobūdį (autografas, parašyta kito ranka, mašinraštis, protokolo užrašas, spausdintas tekstas, ištaisytas Lenino ranką) ir jo vieta Marksizmo-leninizmo instituto archyve. Tai suteikia bibliografijai ypatingą mokslinę vertę. Skaitytojai atskirais atvejais gali kreiptis tiesiog į institutą ir lengvai rasti norimą rankraštį. Daugumas įrašų turi nuorodas į atitinkamą archyvo fondą; jos leidžia susidaryti vaizdą apie Lenino rankraštinių palikimą, saugomą Marksizmo-leninizmo instituto archyvuose. Iš rodyklės sužinome, kad yra išlikę rankraščiai tokių genialių Lenino veikalų, kaip „Dvi socialdemokratijos taktikos demokratinėje revoliucijoje“, „Imperializmas, kaip aukščiausioji kapitalizmo stadija“, „Žingsnis pirmyn, du žingsniai atgal“ (Nr. 1752, 4320, 1154). Jeigu archyvinė pažyma nenurodyta, vadinasi, pirminiai šaltiniai nesurasti. Tai liečia Lenino veikalus „Ką daryti?“, „Kapitalizmo išsivystymas Rusijoje“, „Kas yra „liaudies draugai“ ir kaip jie kariauja prieš socialdemokratų?“, „Materializmas ir empirio-kriticizmas“ (Nr. 495, 269, 32, 2446).

Po archyvinės pažymos aprašoma pirmoji veikalo publikacija ta kalba, kuria pasirodė veikalas. Apie pirmąsias nepilnas publikacijas ir jų sekančias pilnas (Nr. 1624), taip pat pirmąsias publikacijas kitomis kalbomis ir po jų sekančias rusų kalba (Nr. 3498) yra duodamos pastabos. Duomenis apie pirmąsias publikacijas galima rasti Raštuose, Rinkiniuose raštuose ir kituose leidiniuose, prie veikalo teksto, tačiau chronologinėje rodyklėje jie pateikti pilniau ir surasti juos žymiai lengviau.

Prie autorizuotų V. Lenino veikalų leidimų priskirti visi tie leidimai, kurie buvo paruošti spaudai, betarpiškai V. Leninui dalyvaujant, taip pat Lenino redaguoti arba su jo pratarmėmis išspausdinti straipsniai rinkiniuose, laikraščiuose ir žurnaluose. Autorizuoti leidimai, esantieji Marksizmo-leninizmo institute, rodyklėje yra pažymėti (Nr. 321; 3524).

Ikirevoliucinio laikotarpio Lenino darbų publikacijos registruojamos pilnai ne tik rusų, bet ir sąjunginių respublikų bei užsienio kalbomis. Jos svarbios todėl, kad išleistos, autoriui gyvam esant. Kai kurie veikalai, išėję šiuo laikotarpiu, buvo caro cenzūros iškraipyti, bet jie padeda susidaryti vaizdą apie marksizmo-leninizmo idėjų ir atskirų V. Lenino veikalų plitimą. Iš rodyklės sužinome, kad Lenino veikalai latvių kalba pasirodė 1905 m. (Nr. 1692), gruzinų kalba — 1903 m. (Nr. 736), armėnų kalba — 1903 m. (Nr. 736). 1914 m. balandžio 12 (25) d. lietuvių darbininkų laikraštyje „Vilnis“ Nr. 10 išspausdintas V. Lenino „Įstatymo dėl nacionalinio lygiateisiškumo projektas“ (Nr. 3552), kuris rusų kalba pirmą kartą publikuotas 1914 m. kovo 28 d., yra pirmasis Lenino veikalas lietuvių kalba. Tai labai svarbus reiškinys marksizmo-leninizmo idėjų plitimo ir mūsų respublikos revoliucinio judėjimo istorijoje. Norėtusi, kad sudarytojai prie pirmųjų Lenino veikalų TSRS ir užsienio tautų kalbomis nurodytų šį reikšmingą faktą pastabose, kurios apskritai yra labai plačiai naudojamos. Pirmuosius Lenino veikalus ir dabar randame rodyklėje užregistruotus, bet be nurodymo pastabose sunku spręsti, ar jie pirmą kartą ar pakartotinai spausdinami ta kalba. Tokius svarbius faktus galima sužinoti tik iš kitų šaltinių. Sudarytojams pateikti tokią pastabą nebūtų buvę sunku, nes jie vis tiek medžiagą ėmė iš Sąjunginių respublikų Partijos istorijos institutų, o skaitytojams tai būtų pravartu žinoti.

Rodyklėje nurodoma ne tik spaustuvėje, bet ir įvairiais kitais dauginimo aparatais ikirevoliuciniais metais išspausdinti veikalai. Pavyzdžiui, 1730 įrašas rodo, kad V. Lenino veikalas „Trys konstitucijos arba trys valstybinės santvarkos sistemos“ 1905 m. liepos mėn. buvo išspausdintas ne tik laikraščio „Proletarij“ spaustuvėje, RSSDP Kaukazo sąjungos komiteto spaustuvėje Tiflise, bet ir hektografu Rygoje, Astrachanėje ir kt.

Rodyklės sudarytojai visai teisingai pasielgė, pateikdami tik svarbiausius tarybinio laikotarpio pakartotinius leidimus — Raštus (1, 2—3, 4 leid.), Lenino rinkinius, „Laiškus artimiesiems“ (1931, 1934 m.), „Filosofinius sąsiuvinius“ (1933, 1938 m.) ir kt. Tačiau neaiški kai kurių į rodyklę įtrauktų pakartotinių leidimų atranka. Antai sudarytojai pateikė „Filosofinių sąsiuvinį“ 1933 ir 1938 m. leidimus. Tuo tarpu nedavė naujesnio, 1947 m., leidimo, kuris skiriasi nuo ankstesnių savo struktūra, jo tekstai naujai sutikrinti su pirminiais šaltiniais, be to, jis labiausiai paplitęs skaitytojų tarpe. Jeigu šis leidimas turėjo kokių nors žymių trūkumų, vertusių jo neįtraukti, tai apie juos reikėjo pasakyti pratarmėje. Neaišku taip pat, kodėl sudarytojai nenurodė rodyklėje V. Lenino Raštų pilno (penktojo) leidimo pirmųjų tomų, nors yra žinoma, kad, ruošiant rodyklę, jie jau buvo išėję iš spaudos. Kai kuriuose įrašuose labai pasigendama detalesnių paaiškinimų, liečiančių skirtingas dokumentų publikacijas (Nr. 2250).

Rimtą paramą skaitytojams suteikia „V. I. Lenino veikalų chronologinės rodyklės“ pagalbinis-informacinis aparatas: pratarmė, sutrumpintai aprašytų leidinių sąrašas ir abėcėlinė rodyklė.

Iš pratarmės sužinome „V. I. Lenino veikalų chronologinės rodyklės“ struktūrą ir jos paskirtį. Registruojamojo pobūdžio rodyklėje būtina nurodyti, kokių laikotarpiu išėjusią medžiagą (turima galvoje atskiro veikalų pakartotiniai leidimai) ji registruoja, nes be to sunku spręsti apie rodyklės pilnumą ir pakartotinių leidimų atranką. Tačiau rodyklės pratarmėje apie tai nieko nepasakyta, ir mes nesužinome, kurių metų pakartotiniais leidimais yra užbaigtas darbas.

Plačias panaudojimo galimybes turi „Sutrumpintai aprašytų leidinių sąrašas“. Jame pateikta Lenino Raštų 1, 2—3, 4 leidimų, Lenino rinkinių, „Laiškų artimiesiems“, Partijos suvažiavimo protokolų leidimų trumpi aprašai. Iš čia mes galime greit gauti žinių apie Lenino dokumentų leidimus, jų apimtį, datas, redaktorius ir kt. Jei kyla klausimas, pavyzdžiui, kuriais metais parašyti Lenino veikalai įeina į Raštų antrojo trečiojo leidimo X tomą, kada jis išleistas, tai, pažiūrėję į šį sąrašą, sužinome, kad X tome spausdinami 1906 m. V. Lenino veikalai, kad jį redagavo I. Stepanovas-Skvarcovas, kad jis išėjo 1935 m.

Surasti V. Lenino veikalus, nežinant datos, kada jie buvo parašyti ir paskelbti, labai padeda bibliografijos pabaigoje pridėta (žr. p. 523—692) veikalų antraščių abėcėlinė rodyklė. Veikalai, neturintieji charakteringų antraščių (visa pagalbinė ir juodraštinė medžiaga, variantai, planai, išrašai, pastabos ir t. t.) abėcėlinėje rodyklėje grupuojami pagal medžiagos pobūdį dalykinėmis rubrikomis, o pastarųjų viduje — taip, kad skaitytojui būtų lengviau naudotis: 1) medžiaga „Išrašų“, „Konspektų“, „Pastabų“ rubrikose dėstoma autorių pavardžių, knygų, žurnalų, laikraščių, kuriems jie priklauso, abėcėline seka; 2) planų rubrikose medžiaga dėstoma pagal tų V. Lenino veikalų, kuriems tie planai priklauso, abėcėlę. Kitose rubrikose, kaip „Nutarimai“, „Pasisakymai“, medžiaga dėstoma chronologine seka. Su teminių rubrikų pagalba į vieną vietą yra surinkti Lenino veikalai vienu klausimu. Pavyzdžiui, rubrikoje „Medžiaga nacionaliniu klausimu“ (p. 592) pateikti 72 darbai. Visi dokumentai, susiję su koku nors įvykiu, pateikiami pagal jo pavadinimą (pvz., RSDDP III suvažiavimas). Laiškai išdėstyti adresatų abėcėline seka. Ypatinai vertos dėmesio tokios rubrikos, kuriose įtraukta paruošiamoji ir juodraštinė medžiaga: „Variantai“, „Konspektai“ ir t. t. Iš „Variantų“ rubrikos sužinome, kad yra keturi brošiūros „Į kaimo varguomenę“ plano variantai (žr. p. 528). Naudodamiesi rubrika „Medžiaga straipsniams, brošiūroms, referatams ir t. t.“, sužinome apie visą paruošiamąją ir juodraštinę medžiagą (žr. p. 590—592).

Tačiau reikia pažymėti, kad pasinaudoti abėcėline rodykle dėl nevienodo išdėstymo principo yra sunku, būtinais reikia žinoti darbo pobūdį (straipsnis, projektas, rezoliucija ir t. t.). Atskirai yra pateikta abėcėlinė rodyklė lotyniškosiomis raidėmis, bet neišku, kokie darbai į ją pateko. Atrodytų, tai rodyklė Lenino veikalų, išspausdintų kitomis kalbomis. Joje įtraukta pirmasis Lenino veikalas lietuvių kalba, bet čia nerandame veikalų vokiečių, prancūzų, latvių ir kitomis kalbomis.

„V. I. Lenino veikalų chronologinės rodyklės“ antroje dalyje, kuri dar iki šiol nėra išėjusi, bus pateiktas V. Lenino pseudonimų sąrašas ir nurodyta, kokie veikalai jais buvo pasirašyti. Tai bus labai vertinga priemonė, nes iki šiol tokio sąrašo dar nebuvo. Gaila tik, kad šis sąrašas nėra pateiktas pirmojoje rodyklės dalyje, nes, kaip yra žinoma, V. Leninas slapyvardžiais pasirašinėjo ikirevoliuciniais metais rašytus veikalus. Antroje rodyklės dalyje turėtų būti Lenino veikalų kitomis kalbomis, periodinių leidinių ir kitos pagalbinės rodyklės, be kurių negalima pilnu-

tinai atskleisti bibliografijos turinio. Čia turės būti ir papildymų sąrašas, nes kai kurie veikalai yra naujai surasti.

Trumpai peržvelgus bibliografijos turinį, reikia nurodyti, kad ji iš esmės skiriasi nuo kitų iki šiol buvusių bibliografijų tiek pagal medžiagos apimtį, tiek ir pagal sudarymo principus. Tai pirmoji pilna V. Leninui skirta bibliografija. Joje pateikta ne tik svarbiausieji vieno veikalo leidimai rusų kalba, bet ir pirmosios publikacijos bei leidimai, išėję, Leninui gyvam esant, kitomis kalbomis.

Rodyklė padeda atskleisti V. Lenino teorinės ir praktinės veiklos vaizdą. Iš „V. I. Lenino veikalų chronologinės rodyklės“ mes galime gauti tokių žinių, kurių nedavė šiaip labai plačiai naudojamas Lenino Raštų informacinis tomas. „V. I. Lenino veikalų chronologinė rodyklė“ bus naudinga, studijuojant TSKP istoriją, teorinę ir praktinę Komunistų partijos veiklą, tarybinės valstybės istoriją, nagrinėjant V. Lenino gyvenimą ir veiklą atskirais laikotarpiais bei atskirais klausimais, norint sužinoti veikalų parašymo istoriją, Lenino darbo su knyga metodus ir kūrybos laboratoriją, surasti veikalo pirmųjų ir pakartotinių publikacijų šaltinius, sužinoti, kurių veikalų rankraščiai, autorizuoti leidimai yra išlikę ir pan. Tai, žinoma, toli gražu ne visi atvejai, kada „V. I. Lenino veikalų chronologinė rodyklė“ gali ateiti į pagalbą istorikų, pedagogų, spaudos darbuotojų ir bibliografų darbe. Be šios knygos negalės išsiversti nė vienas TSKP istorijos specialistas, marksizmo-leninizmo teorijos tyrinėtojas, mokslininkas, giliai studijuojantis V. Lenino biografiją.

Tačiau „V. I. Lenino veikalų chronologinė rodyklė“ dar galutinai neišsprendžia visų tokio pobūdžio bibliografijai keliamų uždavinių. Dar lieka pilnutinai neužregistruota gausybė V. Lenino veikalų vertimų į kitas kalbas. Tuo būdu, pilnos vertimų bibliografijos sudarymas — ateities uždavinys. Tai liečia ir V. Lenino veikalus, išleistus lietuvių kalba, nes mūsų respublikoje šioje srityje nedaug kas tepadarėta.

Vilniaus Valst. universitetas
Biblioteki inkstės katedra

[teikta
1962 m. gegužės mėn.